

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Циклова комісія технологічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчальної роботи

Людмила ІЛЛЯШЕНКО
«27» серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ**

**підготовки фахового молодшого бакалавра
освітньо-професійна програма
Харчові технології
галузь знань 18 ВИРОБНИЦТВО ТА ТЕХНОЛОГІЇ
спеціальність: 181 ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
мова навчання: українська
статус дисципліни: обов'язкова**

Робоча програма з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці»
складена на основі освітньо - професійної програми Харчові технології
спеціальності 181 Харчові технології - 26 серпня 2024 р. – 25 с.

Розробники: **Галина Смирнова**
викладач вищої кваліфікаційної категорії
Юлія Портна
викладач I кваліфікаційної категорії

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії технологічних
дисциплін.

Протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

Голова циклової комісії

Аліна СМАГЛЮК

Схвалено методичною радою коледжу.

Протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

Голова

Людмила ІЛЛЯШЕНКО

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3.0	Галузь знань 18 Виробництво та технології	Обов’язкова
Змістових модулів – 6	Спеціальність : 181 Харчові технології	Рік підготовки: 2-й,3-й (БСО) 1-й, 2-й (ПЗСО)
Загальна кількість годин – 90		Семестр 4-й, 5-й (БСО) 2-й, 3-й (ПЗСО)
		Лекції 34 год.
		Практичні, семінарські заняття 26 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача фахової передвищої освіти – 1	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота 30 год.
		Вид контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування у здобувачів фахової передвищої освіти вмінь ідентифікувати небезпечні і шкідливі фактори та створювати безпечні умови життєдіяльності людей на території держави; прогнозувати можливу обстановку і приймати правильні рішення в умовах НС щодо захисту населення та персоналу об'єктів від можливих наслідків НС, а також у ході цих НС. Формування у здобувачів фахової передвищої освіти знань з правових і організаційних питань охорони праці, виробничої санітарії і гігієни праці, безпеки праці та пожежної безпеки, визначених відповідними державними стандартами освіти, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників, усвідомлення відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання дисципліни – вивчення здобувачами фахової передвищої освіти інноваційних методів прогнозування, виявлення та ідентифікації шкідливих факторів і визначення їх впливу на людину, навколишнє та виробниче середовище; розроблення заходів і способів захисту людей в умовах виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного характеру, під час війни та під час виробничої діяльності; вивчення основних положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці, можливість впливу шкідливих та небезпечних факторів виробництва, дії персоналу при виникненні аварійних ситуацій в закладах ресторанного господарства.

Передумови для вивчення дисципліни до початку вивчення дисципліни здобувачі фахової передвищої освіти повинні мати загальні знання з базових предметів загальноосвітньої підготовки.

На основі знань, здобутих при вивченні дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», у здобувачів фахової передвищої освіти формуються наступні **компетентності**:

СК-9. Здатність організовувати безпечну роботу виробничої ділянки (підрозділу) з урахуванням вимог законодавства з охорони праці

3. Очікувані результати навчання

Під час вивчення дисципліни здобувачі фахової передвищої освіти мають досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання, передбачені освітньо-професійною програмою:

РН- 15. Організовувати безпечні умови праці під час виробничої діяльності

РН-19. Виявляти навички до безпечної діяльності у природному, техногенному і виробничому середовищах з дотриманням вимог законодавчих та нормативно – правових актів, використовувати різні види рухової активності для ведення здорового способу життя

У підсумку здобувачі фахової передвищої освіти повинні

знати:

- основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини;
- характеристики зовнішніх та внутрішніх негативних факторів;
- класифікацію і нормування шкідливих та небезпечних факторів, що негативно впливають на здоров'я людини;
- методи виявлення шкідливих та небезпечних факторів;
- законодавчі акти та нормативні документи з питань безпеки життєдіяльності людини;
- основні принципи колективної безпеки;
- засоби захисту та правила надання ПМД;
- основні поняття у галузі охорони праці;

- законодавчі та нормативно-правові акти про охорону праці;
- порядок розслідування нещасних випадків, профзахворювань на виробництві;
- фактори, що обумовлюють умови праці в закладах ресторанного господарства;
- основні джерела та види забруднення виробничого середовища, заходи та засоби захисту від їх негативної дії;
- загальні вимоги безпеки до систем, що працюють під тиском;
- фактори, що впливають на характер ураження електричним струмом;
- вимоги пожежної безпеки до закладів ресторанного господарства.

вміти:

- аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації;
- оцінити середовище перебування стосовно особистої безпеки, безпеки колективу;
- самостійно приймати рішення про вжиття термінових заходів у разі виникнення екстремальних ситуацій;
- забезпечити особисту безпеку в екстремальних ситуаціях;
- розробляти і впроваджувати систему заходів, спрямованих на збереження здоров'я людини та її гармонійний розвиток;
- оцінювати негативні фактори середовища перебування та визначати шляхи усунення їх дії на людину;
- надати першу медичну допомогу в екстремальних ситуаціях собі та іншим потерпілим;
- приймати участь у розслідуванні нещасних випадків на виробництві;
- визначати вимоги щодо навчання працівників з питань охорони праці з урахуванням їх функціональних обов'язків;
- оцінювати відповідність умов праці санітарно-гігієнічним нормам, вимогам нормативних актів;
- забезпечувати використання засобів захисту від негативної дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів;
- визначати категорію приміщення за небезпекою ураження електричним струмом;
- надавати першу допомогу постраждалим при електричних ударах та травмах;
- визначати клас вибухо- та пожежонебезпечності приміщень;
- взаємодіяти з іншими людьми, працювати в групах, управляти конфліктами та стресами.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативно-правове регулювання безпеки життєдіяльності

Тема 1. Нормативно-правове регулювання безпеки життєдіяльності. (РН- 15, 19)

Правові, нормативні та організаційні основи безпеки життєдіяльності: Кодекс цивільного захисту України, законодавство України про охорону здоров'я, праці, навколишнього природного середовища. Управління по нагляду за безпекою життєдіяльності: Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Забезпечення безпеки життєдіяльності населення відповідно до положень нормативної документації. Основні принципи здійснення цивільного захисту. Повноваження центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Воєнний стан та надзвичайний стан.

Тема 2. Джерела небезпеки для людини. (РН-19)

Середовище проживання людини. Проблема безпеки життя людини в навколишньому середовищі. Аксиома про потенційну небезпеку процесу взаємодії людини та довкілля. Безпека абсолютна та відносна.

Система “людина – життєве середовище”, її компоненти та рівні. Ризик як фактор потенційної небезпеки. Види ризику: знехтуваний, прийнятний, гранично допустимий, надмірний. Концепція допустимого ризику. Керування ризиком. Прогнозування і моделювання умов виникнення небезпечних ситуацій.

Джерела негативних та шкідливих факторів. Класифікація шкідливих і небезпечних факторів (фізичних, хімічних, біологічних та психофізіологічних).

Змістовий модуль 2. Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів

Тема 3. Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів природного характеру. (РН-19)

Природні небезпеки: закономірності виникнення, класифікація. Абіотичні небезпеки: літосферні, гідросферні, атмосферні, космічні. Рекомендації щодо правил поведінки при землетрусах, повенях. Біотичні небезпеки: небезпечні рослини, тварини, бактерії, віруси. Заходи зниження їх наслідків.

Взаємодопомога, надання долікарської допомоги внаслідок ураження під час природних катастроф.

Тема 4. Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів техногенного характеру. (РН-19)

Основні поняття техногенних небезпек. Поняття «аварія», види аварій. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище. Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин. Аварії з викидом сильнодіючих отруйних речовин (СДОР). Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Пожежі та вибухи. Система пожежного захисту. Евакуація.

Тема 5. Захист людини від несприятливих факторів соціально-політичного характеру. (РН-19)

Соціальні джерела небезпеки, викликані незадовільним станом та умовами проживання: страйки, повстання, революції. Екстремальні ситуації криміногенного характеру, способи їх уникнення.

Політичні небезпеки: конфлікти на міжнародному та міждержавному рівні, духовне гноблення, політичний тероризм, війни.

Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я людини. Причини виникнення, шляхи подолання. Комбіновані небезпеки: класифікація, закономірності виникнення.

Тема 6. Захист людини від впливу негативних факторів середовища повсякденної діяльності. (РН-19)

Вплив шкідливих факторів навколишнього середовища на здоров'я людини. Загальна характеристика шкідливих хімічних речовин. Токсична дія шкідливих речовин на організм людини. Характеристика отруйних речовин. Поняття гранично допустимої концентрації шкідливих речовин. Загальна характеристика біологічних факторів небезпек. Отруйні тварини і рослини. Патогенні організми.

Забруднення атмосфери міст. Забруднення міських приміщень. Забруднення питної води в містах. Шумове, вібраційне та електромагнітне забруднення міст. Безпека поведінки людей в умовах міста.

Тема 7. Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС. (РН-15, 19)

Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт. Колективні засоби захисту: призначення і класифікація. Індивідуальні засоби захисту людей.

Змістовий модуль 3. Правові та організаційні питання охорони праці.

Тема 8. Законодавча та нормативно-правова база України про охорону праці (РН-17)

Стан охорони праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності в Україні. Соціально-економічне значення охорони праці. Основні поняття у галузі охорони праці.

Основні законодавчі акти про охорону праці: Конституція України, закон України "Про охорону праці", Кодекс цивільного захисту України, Кодекс законів про працю України. Державні міжгалузеві та галузеві нормативно-правові акти про охорону праці (НПАОП). Основні принципи державної політики в галузі охорони праці.

Гарантії прав громадян України на охорону праці згідно закону України "Про охорону праці". Дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна

відповідальності за порушення законодавства та нормативно-правових актів про охорону праці.

Тема 9. Державне управління, державний нагляд за охороною праці та організація охорони праці на виробництві (РН-15,19)

Органи державного управління охороною праці, їх компетенція, функції, повноваження. Система управління охороною праці в закладах ресторанного господарства, функції та завдання управління. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці. Обов'язки роботодавця щодо створення безпечних та нешкідливих умов праці. Служба охорони праці на підприємстві, її основні завдання, функції. Комісія з питань охорони праці на підприємстві. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Тема 10. Виробничий травматизм та професійна захворюваність (РН-15, 19)

Поняття травми та нещасного випадку, класифікація їх за різними ознаками. Причини виробничого травматизму та професійної захворюваності. Мета та методи аналізу виробничого травматизму. Показники частоти та тяжкості травматизму. Основні технічні, організаційні, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні заходи щодо профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності.

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві” від 17.04.2019р. №337. Нещасні випадки, що підлягають розслідуванню згідно з Постановою. Порядок, терміни розслідування нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом; склад комісії; акт про нещасний випадок форми Н-1. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Формування комісій спеціального розслідування; перелік документів, що входять до матеріалів спеціального розслідування. Порядок розслідування професійних захворювань та аварій на виробництві. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди постраждалим на виробництві.

Змістовий модуль 4. Гігієна праці і виробнича санітарія

Тема 11. Умови праці. Шкідливі та небезпечні виробничі фактори Забруднення повітря виробничих приміщень (РН-15, 19)

Поняття: виробнича санітарія, гігієна праці, умови праці. Фактори, що визначають умови праці робітників закладів ресторанного господарства. Класифікація умов праці. Основи фізіології праці. Вплив характеру трудового процесу, умов праці на функції організму. Визначення понять “робоча зона” та “повітря робочої зони”. Мікроклімат робочої зони, нормування та контроль параметрів мікроклімату, загальні заходи та засоби нормалізації повітря робочої зони. Джерела забруднення повітряного середовища виробничих приміщень

шкідливими речовинами. Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. Природна та штучна вентиляція; виробниче освітлення. Заходи та засоби захисту від дії шуму, вібрації, іонізуючих опромінювань, електромагнітних полів. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення закладів ресторанного господарства. Забезпечення працівників спецодягом, спецвзуттям, засобами індивідуального захисту.

Змістовий модуль 5. Основи техніки безпеки.

Тема 12. Загальні вимоги безпеки до технологічних процесів та обладнання (РН-15, 19)

Безпечність технологічних процесів, обладнання, машин та механізмів. Небезпечні зони. Засоби колективного захисту. Вимоги безпеки щодо організації робочих місць. Безпека при експлуатації торговельно-технологічного обладнання (механічного, теплового, холодильного), при експлуатації балонів та посудин під тиском, підйомно-транспортного обладнання. Безпека при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт.

Навчання з питань охорони праці працівників закладів ресторанного господарства при прийнятті на роботу та в період роботи. Інструктажі з питань охорони праці, їх види, порядок проведення та реєстрація.

Тема 13. Електробезпека. Способи та засоби захисту працюючих з електрообладнанням (РН-15,19)

Електротравматизм, види електричних травм. Дія електроструму на організм людини. Фактори, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Причини електротравматизму. Класифікація приміщень за ступенем ураження електричним струмом. Система засобів та заходів безпечної експлуатації електроустановок (електробезпека). Електрозахисні засоби: призначення, класифікація. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

Змістовий модуль 6. Пожежна безпека.

Тема 14. Загальні принципи організації пожежної безпеки на підприємстві. Способи та засоби гасіння пожеж (РН-15,19)

Законодавчі та нормативно-правові акти в галузі пожежної безпеки. Державний пожежний нагляд. Завдання та види пожежної охорони згідно Кодексу цивільного захисту України.

Основні причини пожеж в закладах ресторанного господарства. Пожежонебезпечні властивості матеріалів та речовин. Пожежовибухонебезпечність об'єкта. Система попередження пожеж. Протипожежний захист. Способи та засоби пожежогасіння. Первинні засоби пожежогасіння. Пожежна сигналізація. Автоматичні системи пожежогасіння. Протипожежна профілактика. Вимоги пожежної безпеки до систем електропостачання, опалення та вентиляції.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усьо го	у тому числі			
		л	п/с	л.р.	с.р.
Змістовий модуль 1. Нормативно-правове регулювання безпеки життєдіяльності					
1. Нормативно-правове регулювання безпеки життєдіяльності	4	2			2
2. Джерела небезпеки для людини	5	2	-/2		1
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	9	4	2		3
Змістовий модуль 2. Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів					
3.Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів природного характеру	8	4	-/2		2
4. Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів техногенного характеру	8	4	-/2		2
5. Захист людини від несприятливих факторів соціально-політичного характеру	8	4	-/2		2
6. Захист людини від впливу негативних факторів середовища повсякденної діяльності	4	2			2
7. Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС.	8	2	2/2		2
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	36	16	10		10
<i>Разом за семестр</i>	45	20	12		13
Змістовий модуль 3 Правові та організаційні питання охорони праці					
8. Законодавча та нормативно-правова база України про охорону праці.	3	2			1

9. Державне управління, державний нагляд за охороною праці та організація охорони праці на виробництві.	5	2	-/2		1
10. Виробничий травматизм та професійна захворюваність.	9	2	2/2		3
Разом за змістовим модулем 3	17	6	6		5
Змістовий модуль 4 Гігієна праці і виробнича санітарія					
11. Умови праці . Шкідливі та небезпечні виробничі фактори. Забруднення повітря виробничих приміщень (шкідливі речовини, шум, вібрація, випромінювання).	6	2	-/2		2
Разом за змістовим модулем 4	6	2	2		2
Змістовий модуль 5. Основи техніки безпеки.					
12. Загальні вимоги безпеки до технологічних процесів та обладнання.	4	2			2
13. Електробезпека. Способи та засоби захисту працюючих з електрообладнанням.	10	2	2/2		4
Разом за змістовим модулем 5	14	4	4		6
Змістовий модуль 6. Пожежна безпека.					
14. Загальні принципи організації пожежної безпеки на підприємстві. Способи та засоби гасіння пожеж.	8	2	-/2		4
Разом за змістовим модулем 6	8	2	2		4
Разом за семестр	45	14	14		17
Разом	90	34	26		30

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Джерела небезпеки для людини	2
2	Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів природного характеру	2
3	Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів техногенного характеру	2
4	Захист людини від несприятливих факторів соціально-політичного характеру	2
5	Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС.	2
6	Принципи державної політики в галузі охорони праці. Правові питання охорони праці.	2

7	Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності на виробництві.	2
8	Заходи та засоби створення сприятливих умов праці на виробництві.	2
9	Техніка безпеки виробничих процесів та обладнання. Електробезпека.	2
10	Система протипожежного захисту. Протипожежна профілактика. Способи та засоби гасіння пожеж.	2
	Разом :	20

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правила проведення евакуації	2
2	Проведення розслідування нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом. Складання акту форми Н-1.	2
3	Порядок проведення та оформлення інструктажів з питань охорони праці.	2
	Разом:	6

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нормативно-правове регулювання безпеки життєдіяльності	2
2	Джерела небезпеки для людини	1
3	Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів природного характеру	2
4	Захист людини від впливу шкідливих, небезпечних і вражаючих факторів техногенного характеру	2
5	Захист людини від несприятливих факторів соціально-політичного характеру	2
6	Захист людини від впливу негативних факторів середовища повсякденної діяльності	2
7	Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС.	2
8	Гарантії прав громадян України на охорону праці.	1
9	Питання охорони праці у колективному договорі.	1
10	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.	3
11	Нормування параметрів мікроклімату та вплив мікроклімату на організм людини.	1

12	Дія електромагнітного іонізуючого випромінювання на організм людини. Захист від випромінювання.	1
13	Вимоги безпеки при експлуатації підйомно-транспортного обладнання.	2
14	Дія електричного струму на організм людини. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.	2
15	Види інструкцій з охорони праці. Навчання з питань охорони праці.	2
16	Вимоги пожежної безпеки до систем електропостачання, опалення та вентиляції.	2
17	Пожежна сигналізація. Автоматичні системи пожежогасіння.	2
	Разом:	30

9. Питання до заліку

1. Охарактеризуйте завдання рятувальних служб цивільного захисту.
2. Охарактеризуйте воєнний стан, вкажіть права та обов'язки громадян в період воєнного стану.
3. Охарактеризуйте надзвичайний стан.
4. Проаналізуйте основні принципи цивільного захисту.
5. Охарактеризуйте систему «людина – життєве середовище», та її елементи.
6. Проаналізувати виробниче та побутове середовище людини.
7. Проаналізувати ризик як фактор потенційної небезпек, пояснити поняття «безпека»
8. Охарактеризувати поняття «стихійні лиха» і вказати класифікацію надзвичайних ситуацій.
9. Охарактеризувати літосферні небезпеки та вказати правила поведінки під час землетрусу.
10. Охарактеризувати гідросферні небезпеки, вказати правила поведінки під час повені та наслідки повеней.
11. Охарактеризувати атмосферні небезпеки, визначити правила поведінки під час ударів блискавки.
12. Визначити основні космічні небезпеки та їхній вплив на оточуюче середовище.
13. Охарактеризувати поняття «перша медична допомога» та вказати види першої медичної допомоги.
14. Проаналізувати значення та загальні принципи надання першої медичної допомоги.
15. Охарактеризувати правила поведінки при аваріях з викидом сильнодіючих отруйних речовин (СДОР).
16. Охарактеризувати правила поведінки при небезпечних подіях на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях.
17. Вказати види й джерела іонізуючого випромінювання та проаналізувати методи захисту від іонізуючих випромінювань.

18. Охарактеризувати ознаки впливу радіації на організм людини та вказати правила поведінки при аваріях з витоком іонізуючого опромінення.
19. Охарактеризувати поняття «соціально – політичний конфлікт» та вказати класифікацію соціальних небезпек.
20. Проаналізувати небезпеки спричинені соціумом та вказати правила поводження у натовпі.
21. Охарактеризувати екстремальні ситуації криміногенного характеру, проаналізувати способи їх уникнення.
22. Охарактеризувати значення та порядок проведення евакуації.
23. Проаналізувати характеристику шкідливих хімічних речовин, визначити їх вплив на організм людини.
24. Проаналізувати характеристику шкідливих біологічних речовин, визначити їх вплив на організм людини.
25. Охарактеризувати хімічну та біологічну зброю, як зброю масового ураження.
26. Проаналізувати правила поводження при терористичних актах та воєнному нападі.
27. Охарактеризувати основні форми знезараження: дезактивації, дегазації, дезінфекції.
28. Проаналізувати значення системи оповіщення НС та вказати порядок проведення рятувальних та невідкладних аварійних робіт.
29. Охарактеризувати поняття «епідемія » та «соціальні хвороби» , визначте вплив на організм людини та засоби профілактики захворювання на грип.
30. Охарактеризувати колективні засоби захисту, призначення і класифікація їх.
31. Основні положення закону України про "Охорону праці".
32. Законодавство України з охорони праці.
33. Державний нагляд за станом охорони праці.
34. Державні нормативно-правові акти про охорону праці.
35. Органи державного управління охороною праці.
36. Громадський контроль за станом охорони праці в закладах ресторанного господарства.
37. Види відповідальності за порушення законодавства України з охорони праці.
38. Служба охорони праці на підприємствах : склад, функції, обов'язки.
39. Види навчання з питань охорони праці.
40. Види інструктажів з питань охорони праці.
41. Колективний договір, угода з охорони праці.
42. Заходи з охорони праці в закладах ресторанного господарства.
43. Класифікація нещасних випадків, травм.
44. Поняття виробничої травми, нещасного випадку пов'язаного з виробництвом, професійного захворювання.
45. Причини виробничого травматизму та профзахворювання.
46. Аналіз виробничого травматизму (методи, показники).
47. Розслідування та порядок оформлення нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом.
48. Спеціальне розслідування нещасних випадків на виробництві.

49. Заходи що до попередження та профілактики виробничого травматизму.
50. Порядок розслідування та оформлення професійних захворювань, аварій.
51. Виробнича санітарія : мета, завдання.
52. Фізіологічні особливості різних видів діяльності.
53. Мікроклімат виробничих приміщень.
54. Нормалізація параметрів мікроклімату.
55. Забруднення повітря виробничих приміщень.
56. Вплив шкідливих речовин на організм людини.
57. Шум, ультразвук та інфразвук: дія на організм. Засоби та методи захисту.
58. Вібрація: джерела утворення, дія на організм, засоби захисту.
59. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення закладів ресторанного господарства, до територій та приміщень.
60. Фактори, що визначають умови праці в закладах ресторанного господарства.
61. Загальні вимоги безпеки до технологічних процесів, обладнання.
62. Небезпечна зона. Засоби колективного захисту.
63. Вимоги техніки безпеки при експлуатації касового обладнання.
64. Вимоги техніки безпеки при експлуатації механічного обладнання.
65. Вимоги техніки безпеки при експлуатації теплового обладнання.
66. Вимоги техніки безпеки при експлуатації холодильного обладнання.
67. Вимоги техніки безпеки при експлуатації посудин під тиском.
68. Вимоги техніки безпеки при експлуатації підйомно-транспортного обладнання.
69. Вимоги техніки безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт.
70. Надання першої допомоги при механічних травмах, теплових травмах.
71. Електротравматизм та дія електричного струму на організм людини.
72. Види електричних травм.
73. Фактори, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
74. Класифікація приміщень за ступенем ураження електричним струмом.
75. Система засобів та заходів щодо безпечної експлуатації електрообладнання.
76. Електрозахисні засоби.
77. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.
78. Державний пожежний нагляд
79. Основні нормативно-правові акти в галузі пожежної безпеки.
80. Основні причини пожеж в закладах ресторанного господарства.
81. Пожежонебезпечні властивості матеріалів та речовин.
82. Пожежовибухонебезпечність об'єкта.
83. Система попередження пожеж.
84. Способи та засоби пожежогасіння.
85. Завдання та види пожежної охорони.
86. Види навчання з питань пожежної безпеки.
87. Евакуація людей та матеріальних цінностей із будівель та приміщень.
88. Вимоги пожежної безпеки до закладів ресторанного господарства.
89. Пожежна сигналізація.
90. Протипожежне водопостачання.

Індивідуальні завдання (теми рефератів):

1. Небезпеки природного походження, які траплялися в м. Чернігові та Чернігівській області.
2. Глобальні екологічні проблеми людства.
3. Надання першої медичної допомоги.
4. Небезпечні техногенні об'єкти в м. Чернігів.
5. Ядерний вибух та ядерна зброя.
6. Правила евакуації при НС.
7. Аварії на АЕС.
8. Хімічні небезпеки та хімічно небезпечні виробництва.
9. Правила поведінки при надзвичайних ситуації у воєнний період.
10. Тероризм.
11. Комп'ютерна залежність та інтернет залежність.
12. Отруйні рослини та тварини Чернігівської області.
13. Аналіз аварій на транспорті в Чернігівській області.
14. Стан якості питної води в м. Чернігів.
15. Стан якості повітря в м. Чернігів.
16. Соціальні проблеми підлітків.
17. Система управління охороною праці в закладах ресторанного господарства.
18. Планування заходів щодо поліпшення умов праці на основі колективного договору.
19. Економічне стимулювання та фінансування заходів з охорони праці.
20. Атестація робочих місць за умовами праці.
21. Міжнародні норми та співробітництво в галузі охорони праці.
22. Колективний договір як правовий інструмент щодо покращення умов праці на виробництві.
23. Виробничий травматизм та його соціально-економічні наслідки.
24. Шкідливі та небезпечні виробничі фактори, засоби захисту від негативного їх впливу на працівника.
25. Основні вимоги безпеки до торговельно-технологічного устаткування закладів ресторанного господарства.
26. Протипожежна профілактика в закладах ресторанного господарства.

10. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні (лекція, бесіда, пояснення, розповідь, діалог), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (письмові та усні завдання, навчальні практикуми).

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальна дискусія, створення ситуації у процесі викладання, опора на життєвий досвід здобувача освіти.

3. Методи контролю та самоконтролю у навчанні: усний, письмовий, тестовий, самоконтроль, самооцінка.

11. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний:

- усний контроль (фронтальне, групове, індивідуальне, комбіноване, репродуктивне, реконструктивне, творче);
- письмовий контроль (контрольна робота, диктант);
- тестовий контроль (тести відкритої форми, тести закритої форми, тест-альтернатива, тест-відповідність);
- самоконтроль.

Підсумковий контроль: залік

Задля реалізації принципу диференціації та індивідуалізації навчання контроль проводиться з використанням різнорівневих завдань.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти застосовується 12-бальна та 4-бальна шкала.

За 12-бальною шкалою оцінюються навчальні досягнення здобувачів фахової передвищої освіти, що навчаються на I-II курсах на основі базової загальної середньої освіти.

За 4-бальною шкалою оцінюються навчальні досягнення здобувачів фахової передвищої освіти:

- що навчаються на III-IV курсах на основі базової загальної середньої освіти;
- що навчаються на основі повної загальної середньої освіти.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти на базі БСО

Рівень навчальних досягнень здобувачів освіти	Бал	Критерій оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти
<i>I</i> <i>початковий</i>	1	Здобувач фахової передвищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються учнем окремими словами чи реченнями.
	2	Здобувач фахової передвищої освіти володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.
	3	Здобувач фахової передвищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу.

<i>II середній</i>	4	Здобувач фахової передвищої освіти володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні.
	5	Здобувач фахової передвищої освіти володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину.
	6	Здобувач фахової передвищої освіти може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки.
<i>III достатній</i>	7	Здобувач фахової передвищої освіти здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень.
	8	Здобувач фахової передвищої освіти вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.
	9	Здобувач фахової передвищої освіти вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці; самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.
<i>IV високий</i>	10	Здобувач фахової передвищої освіти виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем.
	11	Здобувач фахової передвищої освіти має системні знання, вміє сформувати цілісне уявлення про об'єкт вивчення, визначає і аналізує головні проблеми галузі діяльності безпеки життєдіяльності та основ охорони праці. Користується науковою термінологією, аргументує свої твердження і висновки, систематично працює з додатковою інформацією, поглиблює набуті знання. Вільно аналізує та використовує набуту інформацію. Розв'язує завдання частково-пошукового характеру.

	12	Здобувач фахової передвищої освіти вільно володіє знаннями з дисципліни у межах програми. виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.
--	----	---

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти на базі ПЗСО

Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти
«Незадовільно»	Здобувачі фахової передвищої освіти мають нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, відтворюють частину навчального матеріалу, за допомогою викладача виконують елементарні завдання.
«Задовільно»	Здобувачі фахової передвищої освіти відтворюють основний навчальний матеріал, здатні з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило. Вміють застосовувати знання при виконанні завдань за зразком.
«Добре»	Знання здобувачів фахової передвищої освіти є достатніми. Здобувачі фахової передвищої освіти застосовують вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагаються аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки. Відповіді їх логічні, хоч і мають неточності та незначні помилки.
«Відмінно»	Здобувачі фахової передвищої освіти мають повні, глибокі знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовують їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміють самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення

Під час проведення заліку навчальні досягнення здобувачів фахової передвищої освіти оцінюються::

«відмінно» - здобувач фахової передвищої освіти бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми або навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

«добре» - здобувач фахової передвищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту;

«задовільно» - здобувач фахової передвищої освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми або дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача фахової передвищої освіти невпевненість або відсутність стабільних знань; не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«незадовільно» - здобувач фахової передвищої освіти не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни), не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення.

На семінарських заняттях здобувач фахової передвищої освіти отримує оцінку:

“5” (відмінно) – здобувач фахової передвищої освіти володіє глибокими, міцними, узагальненими знаннями навчального матеріалу та професійними знаннями в повному обсязі та здатний їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних задач. Відповідь здобувачів фахової передвищої освіти повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, свою відповідь підтверджує прикладами, пов'язаними з діяльністю закладів ресторанного господарства, правильно розв'язує ситуаційні завдання, використовуючи законодавчі та нормативно-правові акти з БЖД та охорони праці. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові зв'язки, робить аргументовані висновки, вміє логічно та в стислій формі викладати матеріал, аналізувати його.

“4” (добре) – відповідь здобувачів фахової передвищої освіти в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована; здобувач фахової передвищої освіти дає змістовну відповідь на теоретичні питання, логічно і послідовно розкриває їх зміст, достатньо усвідомлено користується довідковою інформацією, але допускає незначні помилки і неточності у відповіді, які може самостійно або з допомогою викладача виправити, правильно розв'язує ситуаційні завдання з БЖД та охорони праці

“3” (задовільно) – здобувач фахової передвищої освіти на рівні запам'ятовування, без достатнього усвідомлення відтворює навчальний матеріал з частковою допомогою викладача. Не виявляє здатності до аналізу і порівняння, в основному розкриває сутність питання, але відповіді не повні, допускаються помилки при розв'язанні ситуаційних завдань, відсутні висновки;

“2” (незадовільно) – сутність питання не розкрита, відповіді не правильні, або взагалі не по суті питання; не вміє застосовувати теоретичний матеріал для рішення ситуаційних завдань.

На практичних заняттях здобувач фахової передвищої освіти отримує оцінку:

“5” (відмінно) – здобувач фахової передвищої освіти володіє глибокими, міцними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною

програмою практичних завдань, вміє користуватися лекційним матеріалом, знаходить відповіді на поставлені питання, самостійно виконує практичну роботу з використанням законодавчих та нормативно-правових актів з БЖД та охорони праці, оформлює звіт, робить висновки;

“4” (добре) – здобувач фахової передвищої освіти самостійно, свідомо відтворює основний навчальний матеріал, намагається надавати цілісне, змістовне пояснення щодо сутності практичного завдання; під час практичних робіт допускає несуттєві помилки, які може самостійно виправити, самостійно виконує практичну роботу з використанням законодавчих та нормативно-правових актів з БЖД та охорони праці, але допускає неточності у відповіді

“3” (задовільно) – здобувач фахової передвищої освіти без достатнього усвідомлення на рівні запам’ятовування відтворює компоненти професійних знань, завдання навчального процесу. Під час перевірки теоретичних знань допускає помилки, які самостійно усунути не може, дає неповні відповіді, рішення ситуації необґрунтовані, допущені помилки при заповненні документації, не зроблені висновки.

“2” (незадовільно) – здобувач фахової передвищої освіти не володіє необхідним теоретичним матеріалом, не може самостійно виконати практичну роботу, не розуміє і не сприймає вимог, допускає суттєві помилки під час перевірки теоретичних знань, у виконанні практичних завдань. Результат виконаної роботи не відповідає вимогам.

Під час тестування виставляється оцінка:

«відмінно» – якщо відповідає на 91-100% запитань

«добре» – якщо відповідає на 76-90% запитань

«задовільно» – якщо відповідає на 60-75% запитань

«незадовільно» – якщо відповідає на менш, ніж 60% запитань.

Виконання самостійної роботи оцінюється:

«відмінно» - здобувач фахової передвищої освіти засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.

«добре» - здобувач фахової передвищої освіти засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "відмінно", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.

«задовільно» - здобувач фахової передвищої освіти не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.

«незадовільно» - здобувач фахової передвищої освіти не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Юлія Портна - Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023.
2. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Юлія Портна – Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023. -16 с.
3. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Юлія Портна – Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023. -10 с.
4. Методичні вказівки до самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології.
5. Методичне забезпечення контролю знань з дисципліни «Безпека життєдіяльності» здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології спеціальності 181 Харчові технології / Укл.: Юлія Портна – Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023.
6. Конспект лекцій з дисципліни «Основи охорони праці» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Галина Смирнова - Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023.
7. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Основи охорони праці» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Галина Смирнова - Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023. - 16 с.
8. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Основи охорони праці» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Галина Смирнова -Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023. - 26 с.
9. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Основи охорони праці» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл. Галина Смирнова - Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023. - 16 с.
10. Пакет завдань для поточного оцінювання результатів навчання здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології. / Укл.: Галина Смирнова

11. Залікові завдання для підсумкового контролю знань з дисципліни “Безпека життєдіяльності та основи охорони праці” здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Харчові технології .

14. Рекомендована література:

Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Закон України «Про охорону праці» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668) Редакція від 19.08.2022, підстава - 2468-IX, 2434-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
2. Кодекс законів про працю України {Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. Редакція від 29.10.2022, підстава - 2622-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458) Редакція від 29.10.2022, підстава - 2655-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19) Редакція від 27.10.2022, підстава - 2438-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 27, ст.218) Редакція від 14.01.2021, підстава - 1113-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4004-12#Text>
6. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 46-47, ст.403). Редакція від 02.04.2022, підстава - 2153-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003р. № 994 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включається до валових витрат» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994-2003-%D0%BF#Text>

9. Правила пожежної безпеки в Україні. Наказ Міністерства внутрішніх справ України 31.07.2017 № 1048 Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1048-17#Text>
10. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці.» Наказ Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004р. № 151 Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0778-04#Text>
11. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0311-07#Text>
12. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці» Наказ Держгірпромнагляду від 18.11.2007 р. № 55 Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0316-07#Text>
13. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15 Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>
14. НПАОП 0.00-4.15-98 «Типове положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9 {Із змінами від 30.03.2017} Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98#Text>
15. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04#Text>

Базова

16. Савченко І. Є. Безпека життєдіяльності: курс лекцій / І. Є. Савченко–Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 269 с.
17. Зацарний В. В., Зацарна О. В., Землянська О. В., Праховнік Н. А. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. – Київ: НТУУ «КПІ», 2016. – 230 с.
18. Безпека життєдіяльності. 2- ге вид.: підручник. / [О. І. Запорожець, Б. Д. Халмурадов, В. І. Применко та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 448 с. <http://194.44.152.155/elib/local/592.pdf> <http://194.44.152.155/elib/local/592.pdf>
19. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник – К.: Основа, 2016. - 267 с.
20. Охорона праці та цивільний захист. О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 420 с.

21. Методичні вказівки з дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» для здобувачів вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології» / С. А. Горбаченко, О. В. Дикий, М.О. Флюнт. – Одеса: НУ «ОЮА», 2020. – 37 с.
22. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. – Харків : ХНУВС, 2021. – 308 с.
23. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці: Підручник. 5-е вид. / За ред. М.П. Гандзюка. - К.: Каравела, 2011. - 384 с..
24. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. Навчальний посібник. - К.: «Основа». 2011. - 551 с. URL: <http://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/D-V-Zerkalov-Ohorona-praczi-2011.pdf>
25. Смирнитська М.Б., Тріщ Р.М. Охорона праці в галузі. Ресторанне господарство і торгівля. – Х.: Світ Книг, 2014. – 362 с.
26. Шкодин А.В. Основи охорони праці. Навчальний посібник для студентів агротехнічних коледжів // Шкодин А.В. - 2-ге вид., допов. – Ніжин, 2018. - 344 с.

Допоміжна

27. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
28. Грибан В. Г., Негодченко О. В. Охорона праці: навч. посібник. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Г. Грибан, О. В. Негодченко — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 280 с.
29. Журнали «Охорона праці», «Пожежна безпека»

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon2.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.mon.gov.ua> - Сайт Міністерства освіти і науки України.
3. <http://osvita.ua> - Освіта
4. <http://redbookz.com> – Бібліотека онлайн
5. <http://uk.wikipedia.org> – Перша українська електронна бібліотека підручників
6. <https://taxlink.ua/ua/>
7. https://stud.com.ua/1427/bzhd/bezpeka_zhittyediyalnosti
8. <http://forca.com.ua/instrukcii/ohorona-praci/instrukciya-schodo-nadannya-dolikarnyanoi-dopomogi-poterpilim.html>